

UZBEK STATE UNIVERSITY OF WORLD LANGUAGES

Department of Theoretical Disciplines of the
French Language of the Faculty
of Romano-Germanic Philology

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

COLLECTION
of materials on topic:

«CURRENT ISSUES IN ROMANO-GERMANIC LINGUISTICS»

TASHKENT - 2023

«ROMAN-GERMAN TILSHUNOSLIGINING DOLZARB MASALALARI» XALQARO
ILMIY-TADQIQOT KONFERENSIYASINING ILMIY MAQOLA VA TEZISLARI
TO‘PLAMI. T.: UzDJTU-2023.

2023-yil 5 oktyabr

81’374.2

KBK 81.7

U 47

Xalqaro anjuman materiallaridan iborat mazkur to‘plamga mutaxassislikka yo‘naltirilgan chet tili ta‘limining dolzarb mummolari, chet tilini o‘qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalar, fanda yaratilgan innovatsiyalar: tajriba va yutuq, tilshunoslikning dolzarb masalalari, mutaxassislik fanlarini o‘qitishda xorijiy til va tarjimaning o‘rni masalalariga oid maqolalar kiritilgan. Konferentsiya materiallarida soha olimlari: filologlar, adabiyotshunos va tilshunoslar, tarjimashunoslar bilan bir qatorda, shu jabhalarda ilmiy izlanishlarini olib borayotgan tadqiqotchilar, magistrantlar hamda bakalavriat bosqichi talabalarining tadqiqot natijalariga bag‘ishlangan maqolalar o‘rin olgan.

To‘plam filologiya sohasi va nofilologik yo‘nalishlarda chet tili o‘qitishga qiziquvchi keng kitobxonlar va tadqiqotchilar ommasiga mo‘ljallangan.

MAS’UL MUHARRIRLAR:

Gulsanam RAXIMOVA - O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti Fransuz tili nazariy fanlar kafedrasini mudiri, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori, dotsent.

Adilbek XALILLAEV - O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti Roman-german fakulteti dekani, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori.

Jamoliddin YAKUBOV - O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti professori, filologiya fanlari doktori.

Dilrabo BAXRANOVA - O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti professori, filologiya fanlari doktori.

Yusuf ISMAILOV - O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti dotsenti, filologiya fanlari nomzodi.

TAHRIRIYAT HAY’ATI:

T. OLTIEV – O‘zDJTU Ispan tili nazariy fanlar kafedrasini mudiri, fil.fan.nom., dotsent.

Z. DAVRONOVA - O‘zDJTU Fransuz tili amaliy fanlar kafedrasini mudiri, katta o‘qituvchi.

G. KENJAEVA – O‘zJETU O‘zDJTU Nemis tili amaliy fanlar kafedrasini mudiri, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent.

To‘plam O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti Roman-german fakultetining 2023 yil mart oyidagi №8 sonli majlisi bayonnomasi qaroriga muvofiq nashrga tavsiya etilgan.

To‘plamga kiritilgan maqolalar va tezislarning mazmuni hamda sifatiga mualliflar mas’uldir.

**СБОРНИК НАУЧНЫХ СТАТЕЙ И ТЕЗИСОВ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ «АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ
РОМАНО-ГЕРМАНСКОЙ ЛИНГВИСТИКИ». Т.: УзМУ, 2023 г.**

5 октября 2023 г.

81'374.2

КВК 81.7

U 47

В данный сборник материалов международной конференции вошли статьи по актуальным проблемам специализированного обучения иностранным языкам, инновационным педагогическим технологиям в обучении иностранному языку, а также инновациям в науке: опыт и достижения, актуальные вопросы языкознания, роль иностранного языка в обществе и проблемы перевода. В материалы конференции включены статьи, посвященные результатам исследований ученых различных направлений: филологов, литературоведов и лингвистов, переводчиков, магистрантов и студентов.

Сборник предназначен для широкой аудитории читателей, исследователей-филологов, интересующихся преподаванием иностранных языков, а также для специалистов нефилологических направлений.

ОТВЕТСТВЕННЫЕ РЕДАКТОРЫ:

Гулсанам РАХИМОВА – Заведующий кафедрой теоретических наук французского языка, доцент Узбекского государственного университета мировых языков, доктор философии по филологическим наукам.

Адилбек ХАЛИЛЛАЕВ – декан романо-германского факультета Узбекского государственного университета мировых языков, доктор философских наук по филологии.

Джамолиддин ЯКУБОВ – профессор Узбекского государственного университета мировых языков, доктор филологических наук.

Дилрабо БАХРАНОВА – профессор Узбекского государственного университета мировых языков, доктор филологических наук.

Юсуф ИСМАИЛОВ – доцент Узбекского государственного университета мировых языков, кандидат филологических наук.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

ОЛТИЕВ Т. – заведующий кафедрой Теоретических наук испанского языка УзДЖТУ, доцент

ДАВРОНОВА З. – заведующая кафедрой Практических дисциплин французского языка УзДЖТУ, старший преподаватель

КЕНДЖАЕВА Г. – заведующая кафедрой Практических дисциплин немецкого языка УзЖЭТУ УзДЖТУ, кандидат педагогических наук, доцент

Сборник рекомендован к изданию в соответствии с решением протокола заседания №8 от марта 2023 года романо-германского факультета Узбекского государственного университета мировых языков.

Авторы несут ответственность за содержание и качество статей и тезисов, включенных в сборник.

**COLLECTION OF SCIENTIFIC ARTICLES AND ABSTRACTS OF THE
INTERNATIONAL RESEARCH CONFERENCE «CURRENT ISSUES IN ROMANO-
GERMANIC LINGUISTICS». T.: UZMU, 2023.**

October 5, 2023.

81'374.2

KBK 81.7

U 47

This collection of materials of the international conference includes articles on current issues of specialized foreign language education, innovative pedagogical technologies in foreign language teaching, innovations in science: experience and achievements, current issues of linguistics, the role of foreign language and translation in teaching specialized sciences. The materials of the conference include articles devoted to the research results of the scientists of the field: philologists, literary and linguists, translators, researchers conducting scientific research in these fields, master's students, and undergraduate students.

The collection is intended for a wide audience of readers and researchers interested in foreign language teaching in the field of philology and non-philological fields.

RESPONSIBLE EDITORS:

Gulsanam RAKHIMOVA - Head of Theoretical Sciences of French Department, Associate Professor of Uzbekistan State University of World Languages, Doctor of Philosophy in Philology.

Adilbek XALILLAEV - Dean of the Romano-Germanic faculty of Uzbekistan State University of World Languages, doctor of philosophy in philology.

Jamoliddin YAKUBOV - Professor of Uzbekistan State University of World Languages, doctor of philology.

Dilrabo BAXRANOVA - Professor of Uzbekistan State University of World Languages, doctor of philology.

Yusuf ISMAILOV - Associate professor of the Uzbekistan State University of World Languages, candidate of philological sciences.

EDITORIAL BOARD:

T. OLTIEV - Head of the Department of Theoretical Sciences of the Spanish Language of UzDJTU, Associate Professor

Z. DAVRONOVA - Head of the Department of French Language Applied Sciences of UzDJTU, senior teacher

G. KENJAEVA - Head of the Department of Applied German Language of UzJETU UzDJTU, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

The collection was recommended for publication in accordance with the decision of the minutes of the meeting No. 8 of March 2023 of the Romano-Germanic faculty of the Uzbekistan State University of World Languages.

The authors are responsible for the content and quality of the articles and abstracts included in the collection.

MUNDARIJA / TABLE OF CONTENTS

YALPI MAJLIS

PLENARY SESSION

И.М. ТЎХТАСИНОВ. ТАРЖИМАНИНГ ЎЗИГА ХОС ҚОИДАЛАРИ ВА МУАММОЛАРИ	11
М.Э. УМАРХЎЖАЕВ. XXI АСР ТИЛШУНОСЛИГИНИНГ УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ ХУСУСИДА	17
Ш. САФАРОВ. СОПОСТАВЛЕНИЕ СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ГНЕЗД.....	19
А.Э. МАМАТОВ. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ СОПОСТАВИТЕЛЬНОГО ИЗУЧЕНИЯ ЛЕКСИКИ И ФРАЗЕОЛОГИИ.....	21
Р. РАСУЛОВ. СЎЗЛАШ ҚИЙИНМИ ЁКИ ТИНГЛАШ?	24
М.КН. ALIMOVA. IMPORTANCE OF CONTRASTIVE LINGUISTICS IN OVERCOMING NATIVE LANGUAGE INTERFERENCE	27
A. JUMANIYAZOV, D. JUMANIYAZOVA. NOM, SO‘Z VA RUH MUNOSABATLARI.....	31
A. SARIÇOBAN. PRACTICAL STRATEGIES FOR CLASSROOM MANAGEMENT	38
УЛЬФЕТ ИБРАГИМ. О ФУНКЦИОНИРОВАНИИ ЗВУКОПОДРАЖАНИЙ В СОВРЕМЕННОЙ ФРАНЦУЗСКОЙ ПРЕССЕ.....	42
Х. РАХИМОВ, Г. РАХИМОВА. АЛИШЕР НАВОЙНИНГ “ХАМСА” АСАРИНИНГ ОЛМОН ТИЛИГА ТАРЖИМАСИ (PILOTPROJEKT) МУАММОЛАРИ.....	47
G.M. HOSHIMOV, M.G. KHOSHIMOV, A.G. HOSHIMOV. SOME REFLECTIONS ON UNIFIED THEORY OF METALANGUAGE OF TRANSLATION AND TRANSLATOLOGY	50
З.Я. САДИҚОВ. ТУРКИЙ ҲИКМАТЛАР ТАРЖИМАСИНИНГ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИК МУАММОЛАРИ.....	55
Ж.А. ЯКУБОВ. ФРАНЦУЗ ВА ЎЗБЕК ЭРТАК МАТНЛАРИДА МУҲАББАТ КОНЦЕПТИНИНГ КАТЕГОРИЯ СИФАТИДА ИФОДАЛАНИШИ	59
Д.С. КУЛМАМАТОВ. ОРИЕНТАЛИЗМЫ В СТАРЫХ РУССКИХ ПЕРЕВОДАХ ХИВИНСКИХ ЧЕЛОБИТНЫХ XVII В.	68
D.K. AXMEDOV. BOLALARGA HOS NUTQIY XULQ-ATVORNING FARQLANISHI	72
М.М. ЖЎРАЕВА. ЗАМОНАВИЙ ТИЛШУНОСЛИКНИНГ УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ ВА ТЕНДЕНЦИЈАЛАРИ.....	77

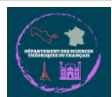
1-SHO‘BA

CHET TILLARINI ORGATISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI QOLLASH MASALALARI

SECTION 1

INNOVATIVE APPROACHES AND ISSUES OF USING INFORMATION TECHNOLOGIES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

G.A. KHASANOVA. AMÉLIORER L'ENSEIGNEMENT DU FRANÇAIS DANS LES ÉCOLES	82
U.T. AYTIMBETOVA. IMPROVING LISTENING COMPREHENSION OF EFL STUDENTS IN HIGHER EDUCATION THROUGH DIGITAL EDUCATION.....	84

С.Д. ПИРНАЗАРОВА. СОВРЕМЕННЫЕ ВИДЫ МЕТОДИК ПРЕПОДАВАНИЯ ФРАНЦУЗСКОГО ЯЗЫКА.....	88
С.Д. ПИРНАЗАРОВА, С.Н. БАГАУТДИНОВА. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	89
Ш.Н. ЗИЯЕВА. ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ ЯЗЫКАМ.....	93
G.A. QO'ULIYEVA. O'ZBEKISTONDA FRANSUZ TILINI RIVOJLANTIRISH	99
R. QAHHOROV, U.N. BOBOYEV. OAV MATNLARIDA, VOQE'LIKNI O'ZGARUVCHAN AKS ETDIRISHNING LINGVISTIK VOSITALARI.....	101
Э.М. ДАВЛЯТОВА. АНАЛИЗ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ИНОЯЗЫЧНЫХ ЛЕКСЕМ В СОВРЕМЕННЫХ РОССИЙСКИХ И УЗБЕКИСТАНСКИХ ИНТЕРНЕТ МЕДИА.....	104
SH. ISMOILOVA. ONLINE VA OFFLINE O'QISHNING UMUMIY HAMDA XUSUSIY JIHATLARI	108

2-SHO'BA

CHET TIL O'QITISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI VA MADANIYATLARARO MULOQOT MASALALARI

SECTION 2

MODERN APPROACHES TO TEACHING A FOREIGN LANGUAGE AND ISSUES OF INTERCULTURAL COMMUNICATION

R. JOMONOV. XOREOGRAFIK TA'LIMDA ANATOMIK TERMINLARDAN FOYDALANISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	115
KH. ABDURAKHMONOVA. L'APPRENTISSAGE INTERCULTUREL COMME UNE PARTIE INTÉGRANTE DE L'APPROCHE COMMUNICATIVE.....	119
I.S. BAGAUTDINOVA. COMMENT APPRENDRE UNE LANGUE ETRANGERE PAR LES 4 COMPETENCES AVEC LES JEUX	124
YU. ISMAILOV. ORTHOGRAPHISCHE KOMPETENZ AUS PRAGMATISCHER SICHT	128
F.N. YOZILOVA, KH.F. MAKSUDOVA. THE SOCIAL FACTOR IN WRITING SKILLS DEVELOPMENT	132
N.B. OTAKOULOV. LES CATEGORIES PRINCIPALES DE LA CULTURE DE PAROLE.....	137
N. USMONOVA. FRANSUZ VA O'ZBEK MAQOLLARNING MUQOBILLIK HOLATLARI.....	140
N.A. KARIMOVA, N.X. ODASHBOYEVA, SH.M. TO'XTASINOVA, T.L. POZILOV. ZAMONAVIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH USULLARI.....	145
M.K. ABDULLAEV. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОНТЕКСТУАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ КАК СРЕДСТВА РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У СТУДЕНТОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИСПАНСКОГО ЯЗЫКА	149
J.KH. SANAKULOV, G.A. RAXIMOVA. LANGUAGES AND CULTURAL RELATIONS IN THE GLOBALIZATION PROCESSES	155
УУ.И. СУЛТОНОВА. ЗНАЧЕНИЕ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ ДЛЯ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА (НА ПРИМЕРЕ УЗБЕКИСТАНА И ГЕРМАНИИ).....	162
G.B. SABIROVA, N.N. NURITDINOVA. SO'Z O'ZLASHTIRISHDA MANVA TIL VA VOSITACHI TILNING O'RNI	166

У.Б. ПУЛАТОВА. ИГРОВЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ	170
Л.Н. ГРИЦУК. ИЗУЧЕНИЕ СЛОВАРНЫХ СЛОВ С БУКВОЙ "Ф" В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	173
G.O. KOMILOVA. BILINGUAL SHE'RIYATNING ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR TAHLILI	177
M. UMAROVA, H. ABDURAHMONOVA. XORIJIY TILLARNI O'RGANISHNING ZAMONAVIY METODLARI	183
R.U. AKHROROVA, M.I. ABDURAHIMOVA. "YETUKLIK/MATURITÉ" YOSH DAVRINING O'ZBEK VA FRANSUZ TILLARIDA LEKSIK-SEMANTIK IFODALANISHI.....	186

3-SHO'BA

TILSHUNOSLIK, XORIJIY ADABIYOTSHUNOSLIK, LINGVOMADANIYATSHUNOSLIK VA TARJIMASHUNOSLIKNING DOLZARB MASALALARI

SECTION 3

CURRENT ISSUES IN LINGUISTICS, FOREIGN LITERARY CRITICISM, LINGUOCULTUROLOGY AND TRANSLATION STUDIES

A.A. NASIROV. NEOLOGIK PROVERBIAL FRAZEOLOGIZMLARNING DISKURSDA QO'LLANILISHI	190
B. TURDIKULOVA. INGLIZ TILIDA GEOLOGIYA SOHASIGA OID TERMINLAR YASALISHINING SAMARALI USULLARI	197
N. OBIDOVA. BADIY TALQINDA PSIXOLOGIK TAHLIL	201
Д.Б. НАСИМОВА. ФРАНЦУЗ ТИЛИДА МОНОСИЛЛАБИК СЎЗЛАРНИНГ СИНОНИМИК ПАРАДИГМАТИКАСИГА ДОИР	205
SH.M. SULTONOVA. PROBLEMS OF TRANSFORMATION IN PHRASEOLOGY	209
SH.A. SHERALIYEVA. NATIONAL AND CULTURAL SPECIFICITY OF RELIGIOUS PHRASEOLOGICAL UNITS	212
Н.Н. СУВОНОВА. ФРАНЦУЗ ТИЛИ ДЕТЕРМИНАТИВЛАРИ СЕМАНТИКАСИГА ДОИР	215
Z.I. AZIMOVA. NEMIS VA O'ZBEK TILLARIDA OLMOSHLAR TIZIMI VA ULARNING SEMANTIKASI.....	219
O.M. САФАРОВ. ТИЛЛАРНИ ҚИЁСИЙ ЎРГАНИШДАГИ ДОЛЗАРБ МУАММО	225
У.Н. БОБОЕВ. ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ШОК-ТЕЙМЕНТА В ТЕКСТАХ ФРАНЦУЗСКИХ СМИ	229
L. ESHKUVATOVNA, N.R. BOLTAYEVA. SIYOSIY NUTQNING LEKSIK VA STILISTIK XUSUSIYATLARI.....	234
А.Ж. ВАНИНА. ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ СТИЛИСТИКА: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ВЫДЕЛЕНИЯ ЯЗЫКОВЫХ СТИЛЕЙ	237
Д.А. ЮНУСОВА. СИНТАКСЕМЫ, ВЫРАЖЕННЫЕ ОТНОСИТЕЛЬНЫМИ МЕСТОИМЕНЯМИ <i>WHY И HOW</i>	241
M.E. NAVRUZOVA, H.Q. RO'ZMETOV. LA PERCEPTION DE LA SPIRITUALITE DANS LES ROMANS DE VICTOR HUGO	246
N.K. AVEZBERDIYEVA, H.Q. RO'ZMETOV. AYOLLAR NUTQINING FUNKSIONAL SEMANTIK XUSUSIYATLARI	250

YU.O. MASHARIPOVA, Z.O. JUMANIYOZOV. THE FEATURES OF THE LEXICAL TRANSFORMATION NAMED COMPENSATION	253
O.R. RADJABKULOV. EUPHEMISMS IN MODERN ENGLISH.....	257
E. AVEZOV. O.GENRI VA O‘.HOSHIMOV HIKOYALARI QAHRAMONLARINING QALB, RUH, ONG KECHINMALARINING PSIXOLOGIK TALQINI	261
T.S. ISMAILOV. QADRIYAT VA BAHOLASH TOIFALARINING O‘ZARO ALOQADORLIGI HAQIDA	265
S.I. ISMAILOV. GLABOLLASHUV JARAYONIDA TIL SIYOSATINING YURIDIK VA SIYOSIY DISKURSLARDA NAMOYON BO‘LISHI	268
G.S. MUSTAEVA. O‘XSHATISH MA’NOSINI GNOSEOLOGIK IDROK ETISH YO‘LLARI	273
R. ABDULLAYEVA, SH. TURSUNOVA. VOL’FGANG BORXERT ASARLARIDA QAHRAMONLARNING RUHIY HOLATLARI TASVIRI	277
B.M. МИРЗАЕВА. ФРАНЦУЗ ТИЛИДА ЭПИТЕТЛАРНИНГ СТРУКТУР-СЕМАНТИК ХУСУСИЯТЛАРИ	286
G.B. SHARIPOVA. ERTAK JANRINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	290
X. HASANOVA. URSULA LE GUIN ASARLARINING LINGVOMADANIY NEGIZIDA FANTAZIYA JANRI.....	295
У.Ш. АКРОМОВ. XXI АСР БОШИДАГИ ФРАНЦУЗ АДАБИЙ ЖАРАЁНИ	299
Ф.Н. АКРОМОВА. ЖАН-МАРИ ГЮСТАВ ЛЕКЛЕЗИОНИНГ БАДИИЙ ОЛАМИ	306
G.SH. ABSALAMOVA. MONTEN IJODIDAGI “TAJRIBALAR” ASARIDA FARZAND TARBIYASIDAGI “SALBIY JIHAT” LEKSEMALARINING IJOBIYLIK TOMONLARI	312
J.SH. AMANOV, F.J. QAHHOROV. UTILISATION DE LA COLORISTIQUE DANS LES EXPRESSIONS	315
I.O. REJAPOV. INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI SON KOMPONENTLI FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING LINGVOKULTUROLOGIK XUSUSIYATLARI	318
O.R. RADJABKULOV. EVFEMIZMLARNING MULOQOTDAGI O‘RNI VA ZAMONAVIY EVFEMIZMLAR	323
D.MURODOVA. “CHINGACHGUK FOJIASI” ASARIDA FENIMOR KUPERNING ILK HINDU OBRAZI	329

4-SHO‘BA

ZAMONAVIY TIL TA‘LIMI SIFATINI TA‘MINLASHNING STRATEGIYA VA USULLARI

SECTION 4

STRATEGIES AND METHODS FOR ENSURING THE QUALITY OF MODERN LANGUAGE EDUCATION

Х.ҲАКИМОВ. ЧЕТ ТИЛИ ТАЪЛИМИДА ТАЛАБАЛАР БИЛИМИНИ БАҲОЛАШНИНГ МЕТОДИК МУАММОЛАРИ	333
SH.S. XOLMATOV. ZAMONAVIY TIL TA‘LIMI SIFATINI TA‘MINLASHDA MUSTAQIL TA‘LIMNING AHAMIYATI.....	338
У.Б. ПУЛАТОВА. ИГРОВЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ	342

K.M. KHAZRATOVA. METHODS OF ENSURING THE QUALITY OF MODERN LANGUAGE EDUCATION	345
Д.Р. ОТАМУРОДОВА, Ж.А. ЯКУБОВ. ҲОЗИРГИ ЗАМОН ФРАНЦУЗ ТИЛИДА ДИАЛОГНИ ТАДҚИҚ ҚИЛИШ МУАММОЛАРИ	349
А.К. ХАЛИЛЛАЕВ. ИСПАН ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА “НОМБРІА/МАРДЛИК” КОНЦЕПТИНИНГ ИФОДАЛАНИШИНИНГ ЎЗИГА ХОС ЛИНГВОМАДАНИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ	354
N.U. OCHILOVA. COGNITIVE APPROACHES TO THE INTERPRETATION OF METAPHORS AND SIMILES.....	360
R.R. RADJABOV. ORFOEPIYA VA ZAMONAVIY FRANSUZ TILINING ORFOEPIK NORMASI XUSUSIDA.....	364
M.K. BEGME TOVA. FRANSUZ TILIDA FE'LLARNING MONO VA POLISEMANTIK XUSUSIYATLARI.....	367
S.O. SABIROVA. LOTIN VA FRANSUZ TILLARIDA TIBBIY TERMINLARNING KELIB CHIQUISH TADRIJI	372
M.M. MAMAJONOVA. FRANSUZ VA O'ZBEK BADIY ASARLARIDA MUOMALA MADANIYATI.....	374
H.X. ТУРСУНОВА. ОБ ИСТОКАХ ЭКЗИСТЕНЦИАЛИЗМА.....	377
O.I. ADIZOVA. FRANSUZ VA O'ZBEK FOLKLORSHUNOSLIGIDA MAROSIM FOLKLORINING MAVZUIY TURLARI.....	381
SH. ADAMBAYEVA, G.S. KURBONOVA. SHOIRA JAHON OBRAZINING FRANSUZ VA O'ZBEK TILIDA BADIY TALQINI.....	385

5-SHO'BA

TARJIMA NAZARIYASI VA AMALIYOTI, OG'ZAKI VA SINXRON TARJIMA MASALALARI

SECTION 5

THEORY AND PRACTICE OF TRANSLATION, ISSUES OF ORAL AND SIMULTANEOUS TRANSLATION

U.V. BACHMANOVA, O.V. GONCHAROVA. ОСОБЕННОСТИ ПРИЁМОВ ПЕРЕВОДА ОНОМАСТИЧЕСКИХ РЕАЛИЙ.....	389
Ю.А. МАМАДИЯРОВА. ТАРЖИМАШУНОСЛИҚДА ЭКФРАСИС ФЕНОМЕНИ.....	393
A. МАМАДАЛИЕВ. АНИМИЗМ И ПРЕДМЕТНЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ	398
M.M. JO'RAYEVA. GAZETA SARLAVHALARINUNG PRAGMATIK IMKONIYATINI IFODALOVCHI LINGVISTIK BELGILAR	402
H.B. КУЛДАШОВА. ФРАНЦУЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА «ФУТБОЛ» ФРЕЙМИНИНГ ИФОДАЛАНИШИ	407
D.O. SURZHKOVA, S.A. KHALEEVA. LEXICAL AND SEMANTIC FEATURES OF SPANISH-LANGUAGE FILM TITLES.....	412
M.T. HALIMOVA. FRANSUZ VA O'ZBEK TILLARIDA GASTRONOMIK TERMINLARNING MUSHTARAK XUSUSIYATLARI.....	416
H.A. РАСУЛОВА. ИНГЛИЗ ТИББИЁТ ТЕРМИНОЛОГИЯСИДА ОМОНИМИК ТЕРМИНЛАР КЛАССИФИКАЦИЯСИ ВА УЛАРНИНГ ЎРНИ.....	420

GAZETA SARLAVHALARINUNG PRAGMATIK IMKONIYATINI IFODALOVCHI
LINGVISTIK BELGILAR (fransuz gazetolari misolida)

Jo'rayeva Maqsuda Muhammadovna
f.f.f.d., PhD, Buxoro davlat universiteti
Fransuz filologiyasi kafedrasida o'qituvchisi.

Annotatsiya: Mazkur maqolada pragmatikaning umumiy ta'rifi haqida, gazeta sarlavhalarining pragmatik imkoniyatini ifodalovchi belgilar, fransuz kundalik va haftalik gazetolari sarlavhalarini o'rganish jarayonida lingvistik belgilar va ularning foydalanuvchilari o'rtasida o'rnatilgan munosabatlar pragmatik tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: pragmatika, sarlavha, kundalik va haftalik gazetalar, diskurs, nutqiy akt, matndagi gaplarning artikulyatsiyasi.

Аннотация: В данной статье прагматически анализируются общие определения прагматики, знаки, выражающие прагматическую возможность газетных заголовков, отношения, устанавливаемые между языковыми знаками и их пользователями в процессе изучения заголовков французских ежедневных и еженедельных газет.

Ключевые слова: прагматика, заголовок, ежедневные и еженедельные газеты, дискурс, речевой акт, артикуляция предложений в тексте.

Annotation: This article pragmatically analyzes the general definitions of pragmatics, the signs expressing the pragmatic possibility of newspaper headlines, the relationships established between linguistic signs and their users in the process of studying the headlines of French daily and weekly newspapers.

Keywords: pragmatics, headline, daily and weekly newspapers, discourse, speech act, articulation of sentences in the text.

Bilamizki, til doimo inson hayoti, uning ijtimoiy faoliyati bilan bog'liq bo'lganidek, gazetxon sarlavhalardagi axborotni oqib, mazmunini anglashi uchun albatta uning semasiga e'tibor qaratib anglaydi. Ma'lumki dastlabki o'rinda lisoniy belgilar va ifoda topayotgan ob'jekt o'rtasidagi aloqa qayta tiklanib, semantika davri boshlanib, keyinchalik semantikadan pragmatika "o'nib chiqqan"idek, avvalo lisoniy faoliyatning pragmatik xususiyatlari, bu jihatlarni yuzaga keltiruvchi omillarni o'rganish tilning ijtimoiy mohiyatini aniqlash uchun juda muhimdir.

Negaki "Pragmatika lisoniy bilim bilan kommunikativ qobiliyat o'rtasida ko'prik vazifasini o'taydi. Tilshunoslikning sotsiolingvistika, psixolingvistika, kognitiv tilshunoslik kabi sohalarining pragmatika bilan sarhaddoshligini alohida ta'kidlashga hojat yo'q"¹⁴⁵.

Pragmatikaning umumiy ta'rifini quyidagicha tasavvur qilish mumkin: pragmatika tilshunoslikning alohida sohasi bo'lib, uning tadqiqot doirasiga muloqot jarayonida lisoniy birliklarni tanlab olish, ularni qo'llash hamda ushbu qo'llanishdagi birliklarning muloqot ishtirokchilariga ta'siri masalalari o'rganiladi. Ushbu qoidalar kommunikatsiya shart-sharoitlariga nisbatan, keng ma'nodagi kontekst sifatida o'rganiladi. Lisoniy hodisalarning bu

¹⁴⁵ Сафаров Ш.С. Прагмалингвистика. Тошкент, 2008. – Б.258.

yo'sindagi tahlili ularning qo'llanishidagi u yoki bu muhitda mavjud bo'lgan to'siqlar, chegaralanishlarni ham aniqlashga imkon beradi. Lingvistik tahlilning asosiy g'oyasi ham lisonning tabiatini uning amaliy faoliyatda qo'llanishiga nisbatan yoki boshqacha aytganda, bajarayotgan vazifasi doirasida aniqlashdir.

O'zbek pragmalingvist olim Sh.S.Safarov bu borada "Pragmalingvistika tadqiqot predmetining keng miqyosda tasavvur etilishi ushbu sohaning turli yo'nalishlarda taraqqiy etishini taqozo etadi. Natijada, diskurs nazariyasi, pragmalingvistikaning nutqiy akt nazariyasi, deysis nazariyasi, pragmasemantika, pragmastilistika kabi o'z "ichki" sohalari yuzaga keldi. Bu sohalarning farqi, birinchi navbatda, pragmalingvistikaning umumiy predmetini alohida qismlarga ajratish va har bir qismni batafsil yoritilishi, o'rganilishida namoyon bo'ladi"¹⁴⁶.

Pragmalingvistika tilshunoslikning mustaqil yo'nalishi sifatida o'tgan asrning 60-70-yillarida shakllangan bo'lib, pragmalingvistikaning predmetini ilk bor G.Klaus aniqlashga harakat qilgan.

Ch.Pirs esa semiotika doirasida uch ilmiy soha – sintaktika (yoki sintaksis), semantikava pragmatikani mustaqil yo'nalishlar sifatida ajratadi.

Keyinchalik mantiqshunos Morris "pragmatika" tushunchasini qolgan ikki soha – sintaksis va semantikaga nisbatan ancha keng ekanligini qayd etib, uning ko'p qirrali, lisoniy faoliyatni keng qamrovda o'rganuvchi soha sifatida talqin qiladi.

Olmon olimlari pragmatika sohasini keng ma'noda talqin qilish, uni tilshunoslikning umumlashtiruvchi sohasi sifatida e'tirof etishni ma'qul ko'rishib R.Karnapga (Sagpar 1942) ergashganligini ham aytish mumkin.

Masalan, "Olmon lingvistik qomusi"ning mualliflaridan biri, matn tilshunosligi bo'yicha yirik mutaxassis Z.Schmidt¹⁴⁷ "pragmalingvistika" va "matn lingvistikasi" tushunchalari yagona bir mazmun anglatishini va ular birgalikda lisoniy muloqot umumiy nazariyasini shakllantirishini hamda ushbu nazariya, kommunikativ tilshunoslik sohasi sifatida, matn grammatikasi va an'anaviy grammatikani ham qamrab olishini bildiradi.

Pragmatika til belgilarining nutqdagi harakatini o'rganuvchi tilshunoslikning tadqiqot doirasi hisoblanadi. Lingvistik pragmatika aniq shaklga ega emas. Uning tarkibida so'zlovchi va tinglovchi muloqoti, ularning nutq jarayonidagi o'zaro munosabatlariga bog'liq bo'lgan masalalar yotadi.

Darhaqiqat, fransuz kundalik va haftalik gazetlari sarlavhalarini o'rganish jarayonida lingvistik belgilar va ularning foydalanuvchilari o'rtasida o'rnatilgan munosabatlar pragmatik tahlil qilishga undaydi. Jurnalistlar tomonidan tanlangan maqolalar va gazetxon o'rtasidagi munosabat, hamda, o'quvchilar diqqatini jalb qilish, qiziqitirish, hayajonga solish, to'lqinlantirish, ishontirish, yoki aksincha, chalg'itish so'z va so'z birikmasining ekspressiv, informativ yoki baholovchi ma'nosini, ya'ni pragmatik ma'nosini tadbiq etish ehtiyoji vujudga keladi.

La "Une" birinchi sahifa sarlavhalari ma'lumotlarni toifalarga ajratadi va birinchi o'ringa qo'yadi. Ular ikkita qarama-qarshi vazifaning chorrahasida turadi:

- 1) oson va tez aniqlanishi kerak bo'lgan grafik belgini ishlab chiqarish
- 2) o'quvchilarga mazmunli xabarni yetkazish:

¹⁴⁶ Сафаров Ш.С. Прагмалингвистика. Тошкент, 2008. – Б.76

¹⁴⁷ Schmidt 1973: 233-244

<i>Bandeau</i>		
<i>Oreilles</i>	<i>Manchette</i>	<i>Oreilles</i>
<i>Tribune</i>		
<i>Sous - Tribune</i>	<i>Sous - Tribune</i>	<i>Sous – Tribune</i>
	<i>Ventre ou Millieu de page</i>	
<i>Rez-de-chaussée ou Pied de page</i>		<i>Cheval</i>

Ushbu rasmda fransuz gazetalarining “La Une” deb nomlanadigan birinchi sahifasining tarkibiy elementlari ko’rsatilgan. Unga ko’ra:

Bandeau – bosh tasma deyiladi, va u sarlavha ustida turadi.

Manchette – sarlavha, ya’ni gazeta nomi bo’lib, uning narxi, sanasi, raqami, holati haqida ma’lumot beradi. Bu ma’lumotlar ichki sahifalarni « ma’muriy reklama » qilib turadi.

Manshetning o’ng va chap tomonida *Oreilles*: o’ng va chap sarlavha: ko’pincha sarlavha sahifaga ishora qiladi.

Tribune - Tribuna: katta sarlavhalar. *Sous-tribune* - Pastki sarlavhalar: sarlavha ostidagi bo’shliqlar, maqolalar boshidagi tahririyatlar, rasmlar joylashtiriladigan o’rin.

Ventre ou milieu de page - Qorin ёки (sahifa o’rtasi): joylashuvi ko’pincha tasvirlardan yoki muhim maqolalar bilan band qilinadigan joy.

Rez-de-chaussée ou Pied de page - Pastki qavat (sahifaning tubi): qo’llanishi turli xil: ba’zan maqolalarga sharhlar berib boriladi. *Cheval* - Ot: pastki o’ng tomonda, ichki sahifada davom etadigan maqolalar haqida ma’lumot keltiriladi.

Axborotning mazmuni avvalo sarlavhaning katta-kichikligi va birinchi sahifadagi o’rniga bog’liq bo’ladi. Buni leksik va struktur birliklar bilan ham aniqlash mumkin. Semantik tanlov esa sarlavhaning o’ziga xosligini kuchaytiradi. Pragmatik tahlil orqali sarlavhalardagi axborotning o’quvchiga ta’sir quvvati yanada ortadi.

Pragmatik tadqiqotlar ekstralingvistik elementlarni, ya’ni matn va mualliflarni hisobga olishni nazarda tutgan holda, matbuot sarlavhalarining funksional tavsifiga ko’ra qo’shimcha ravishda yozuvchi va o’quvchi bo’lgan ikki ommaviy axborot vositalarini kiritishni muhim hisoblaydi. Shu ikkalasi o’rtasida o’zaro munosabat saqlanib qolganda, sarlavha muloqot va almashinuv ob’ekti sanaladi.

Binobarin, pragmatika insoniyat tomonidan lisoniy belgilardan foydalanishning barcha shart sharoitlarini, vaziyatlarini yrganishni kyzda tutadi. Shart-sharoitlardan, vaziyatlardan foydalanish deyilganida, lisoniy vositalardan ularga mos keladigan, adekvat vositalardan foydalanish, gazeta sarlavhalaridagi axborotni pragmatik tahlilini nazarda tutib, bu orqali o’quvchiga kommunikativ ta’sir qilish usul va vositalari tushuniladi.

Muallif yoki jurnalist leksik ma’noni adresatga (gazetxon yoki o’quvchiga) yetkazib berish uchun qo’shimcha, ko’pincha noodatiy ma’noda qo’llab, ko’zda tutilgan maqsadga erishishni nazarda tutadi. Bu jarayon so’zning semantik ma’nosi imkoniyatlaridan pragmatik maqsadda foydalanish tufayli ro’y beradi. Bu jarayon adresatning (gazetxon yoki o’quvchi) xarakterli xususiyatlarini, bilimlarini bir xilligini va nutq vaziyatining o’ziga xos xususiyatlari kabi ekstralingvistik omillarni ham hisobga olishni taqozo qiladi. Tabiiyki bunday omillar leksik

birlikning muayyan bir kontekst darajasida ta'sir qiluvchi tashqi pragmatik komponentlari hisoblanadi.

Viloyat gazetasi hisoblangan Sud Uest (Sud Ouest)ning 2021 yil aprel sonidagi quyidagi misolga murojaat qilaylik:

«Plus Beau Marché» : Rochefort ou Sarlat ? “Eng yaxshi bozor: Rokfor yoki Sarlat (mashhur fransuz pishlog‘ining nomlar)” iborasida ham so‘roq, ham istak, xohish harakati mujassam.

Le Crous refuse toujours les paiements en espèces. (Krous hali ham naqd pul to‘lashdan bosh tortadi.) ushbu jumlada esa, rad etish va qarshilik bildirish ma’nosi nazarda tutilyapti.

1) *20 ans après... L'euro, un cadeau? Valeurs Actueles 6 Janvier 2022*

2) *Quand la Grèce renaissait de ses cendres. Valeurs Actueles 6 Janvier 2022*

3) *La santé n'est pas en compétition avec la liberté. Valeurs Actueles 6 Janvier 2022*

4) *Soit on mange, soit on chauffe. Le Parisien dimanche 24 Octobre 2021 № 23996*

5) *“Jamais je n'aurais imaginé devenir capitaine d'une équipe pareille”. Le Parisien dimanche 24 Octobre 2021 № 23996*

6) *“Je lutte pour ma liberté et pour celle de mon ennemi”.*

7) *L' Humanité 24 Octobre, 2021 № 23297.*

Valeurs Actueles hamda Parisien gazetalaridan olingan ushbu misollarda vaqt va so‘roq ifodasini (birinchi misolda), so‘roq so‘z bilan boshlangan bo‘lsada, izohni bildirib kelgan (2-misol) tasnifni, inkor ma’nosidagi ta’kid ifodalangan (3-misol), sarlavhalarni uchratamiz. 4-misolda esa elektr va gaz narxlarinig keskin oshgani sababli, ba’zi xonadonlar qishda sovuq tushish xavfi ostida isitishni keskin cheklashga majbur bo‘lishi haqidagi hukm chiqarishga oid pragmatik maqsad yotibdi. 5- misolda xohishi inkor tarzda ifodalanayotgan xarakatni o‘qiymiz. Va’da berish, majburiyat olishga oid munosabatlarni (6-misol) ifodalagan sarlavhalarni o‘quvchini javob faoliyatga undovchi sarlavhalar deb atashimiz mumkin. Ushbu misollardagi tuzilmalar har xil nisbatga ega, ularning farqi faqatgina pragmatik mazmunda, ya’ni turli munosabatlarning ifodalanishida va kommunikativ maqsadlarning har xil bo‘lishiga turli illokutiv fe’llar (rozi bo‘lmoq, qarshi bo‘lmoq, talab qilmoq) qo‘llanishi vosita xizmatini o‘tamoqda.

Pragmatik tahlilda qanchalik oddiy ma’lumot almashishdan qat’iy nazar o‘quvchining munosabati, e’tiqodi, ishonchi, bahosi va boshqalarni o‘zgartirishga ta’sir qilishini tushunishga qaratiladi.

Demak, sarlavhalar tahliliga pragmatik yondashishda nutqdagi diskursiv elementlarni, masalan, jummalarni tashkil yetish va tuzish, matndagi gaplarning artikulyatsiyasi, tematik va mantiqiy tashkil yetish, izchillik va uyg‘unlik kabilarni tavsiflash ham kerak bo‘ladi. Quyida fransuz gazetalarida keltirilgan sarlavhalar tahlilini qilamiz:

1) Occitanie: sociale, durable, la région garde le cap!

(L'Humanité Dimanche 8 Juillet 2021)

2) Décentralisation, matières premières, écologie... l’industrie routière doute. (Les Echos Jeudi 21 Avril 2022).

3) «Ici, au Vatican, ils ont l'impression que l'Église d'Allemagne est en train de mener une révolution, sans valeurs et sans foi.» (La Croix Mardi 4 Janvier 2022).

Ushbu misollardagi elementlar birin-ketin, yonma-yon joylashgan. Barcha mumkin bo‘lgan bog‘lovchilar vergul bilan almashtirilgan. Birinchi misolda she’riy ohang ham mavjud. Ikkinchi misolda, shuningdek, fikrni yanada yorqinroq qilish maqsadida so‘zlar to‘plangan. Uchinchi misolda Vatikonda sodir bo‘layotgan voqealarni izohlashda bir xil funksiyaga ega bo‘lgan bir nechta atamalarning ketma-ket qo‘llanilishi orqali amalga oshirilgan.

Ayrim sarlavhalarda takroriy soʻzlarni ham uchratish mumkin:

1) *A la philippe, piano, piano. (L'Equipe Lundi 14 Mars 2022)*

2) *Aimez, aimez, tout le reste n'est rien. L'Humanité Dimanche 8 Juillet 2021*

Shuningdek, quyida qofiyadan foydalanilgan gazeta sarlavhalari misolini koʻrib oʻtamiz:

1) *Harit, pour le plaisir. (L'Equipe Lundi 14 Mars 2022)*

2) *Bauchet finit en beauté. (L'Equipe Lundi 14 Mars 2022)*

3) *Odermatt, l'exquise attente. (L'Equipe Lundi 14 Mars 2022)*

4) *Par(ra) ici, la sortie. (L'Equipe Magazine 12 Mars 2022)*

5) *Dembélé, leader discret. (L'Equipe Mercredi 20 Avril 2022)*

6) *Une défense à repanser. (L'Equipe Mercredi 20 Avril 2022)*

7) *Après l'inflation viendra la "vertinflation". (Les Echos 11-12 Mars 2022)*

8) *Démondialisation ? Non, fragmentation. (Les Echos Jeudi 21 Avril 2022)*

Birinchi misolda Marsel futbol jamoasining oʻyinchisi Amin Gari haqida soʻz boradi, uning oʻyin paytidagi "oʻz-oʻzi bilan" holati aks ettirilgan. Toʻrtinchi misolda iqtisodiy ishdan boʻshatish masalasiga yechim topish uchun [i] qofiyasidan foydalanilgan. Biz olomoni "la sortie" tomon yoʻnaltirmoqchi boʻlganimizda, bu ibora oʻz maʼnosida ohangni hosil qilib jumlada qoʻllanilgan. Yettinchi misol [tion] qoʻshimchasi asosida tuzilgan. Narxlarning koʻtarilishi va valyutaning qadrsizlanishiga olib keladigan toʻlov vositalarining haddan tashqari koʻpayishi, yaʼni inflyatsiyadan soʻng, albatta, "qishdan keyin bahor keladi" iborasi singari, viendra la "vertinflation" maʼnosida ohangni hosil qilib jumlada qoʻllanilgan. Sakkizinchi misolda jahon savdosining avvalgidek emasligi, oʻsish, pasayish prognozlar va ularni tartibga soluvchi xalqaro tashkilotlar haqida gap boradi.

Matbuot bunday jarayonlardan tanqid qilish, taʼkidlash, yoki oʻquvchi xotirasiga singdirish uchun foydalanayotganini gazeta sarlavhalari tahlilida kuzatdik.

Shu oʻrinda qisqa xulosa qiladigan boʻlsak, haqiqatdan ham lisoniy faoliyatning pragmatik xususiyatlari, bu xususiyatlarni yuzaga keltiruvchi omillarni oʻrganish tilning ijtimoiy mohiyatini aniqlash uchun muhim hisoblanib, bu lisoniy muloqotning ijtimoiy va ruhiy-psixologik qonuniyatlar bilan moslashgan holda roʻyobga chiqishini va shu asnodan til tizimi rivojlanishini tasdiqlovchi dalillar topish imkonini beradi.

Til tizimi taraqqiyotining boshlangich nuqtasi (davri) pragmatikadan boshlanadi deyish mumkin.

Shuningdek, bu borada oʻrganishlardan kelib chiqib, ularni umumlashtirgan holda diskurs tahlilidagi tadqiqotlar hammasi bir xil taxminga asoslanadi: til aloqa vositasidir va soʻzlovchilar undan nutq shaklini oladigan aloqa harakatlarida foydalaniladi. Tilni tushunish uchun tegishli tadqiqot joyi nutq, uning turli koʻrinishlarida: yozma, ogʻzaki, monologik, dialogik ekanligini tasdiqlaydi. Shu nuqtai nazardan koʻrib chiqilsa, nutqning pragmatikasi pragmatikaning hozirgi tadqiqotlariga mos keladi degan xulosaga kelish asosli boʻladi.